

AUDYT KRAJOBRAZOWY WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

KRAJOBRAZ PRIORYTETOWY

CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU

Nazwa krajobrazu: Pszczyna

Kod krajobrazu: 24-512.21-062

Położenie administracyjne: Gmina Pszczyna, Powiat pszczyński

Katowice, Warszawa
2025

Projekt realizowany na zlecenie
Województwa Śląskiego
(Umowa CRU WSL nr 1462/GN/2021)

Wykonawca prac:

Konsorcjum w składzie

Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska
(Lider Konsorcjum)

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Uniwersytet Śląski w Katowicach
(Partner Konsorcjum)

SZKOŁA GŁÓWNA
GOSPODARSTWA
WIEJSKIEGO

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
(Partner Konsorcjum)

Akademia Śląska (dawniej Wyższa Szkoła Techniczna)
w Katowicach
(Partner Konsorcjum)

Kierownik naukowy Audytu:

dr hab. Urszula Myga-Piątek, prof. UŚ – Uniwersytet Śląski w Katowicach

fot. okładka:

Zabytkowy układ urbanistyczny z rynkiem – charakterystyczny krajobraz małomiasteczkowy Pszczyny z dominantami wież kościołów (fot. Jakub Botwina)

1 METRYCZKA OGÓLNA KRAJOBRAZU

Nazwa Krajobrazu	Pszczyna
ID	1276
Kod krajobrazu	24-512.21-062
Typ, podtyp krajobrazu	9a - Miejscowości z zachowanym układem historycznym
Typ rzeźby terenu*	B - Krajobrazy faliste
Kod mezoregionu*	512.21
Nazwa mezoregionu*	Równina Pszczyńska
Typ krajobrazu naturalnego*	Dolin i Obniżeń
Nazwa krajobrazu naturalnego*	Zalewowych den dolin - akumulacyjne: Równin zalewowych w terenach nizinnych i wyżynnych
Kod podokręgu geobotanicznego*	C.7.1.b
Nazwa podokręgu geobotanicznego*	Pszczynski
Typ krajobrazu roślinności potencjalnej*	3
Nazwa krajobrazu roślinności potencjalnej*	Nadrzeczny łęg jesionowo-wiązowy
Kod regionu historyczno-kulturowego*	I.E.8
Nazwa regionu historyczno-kulturowego*	Konurbacja katowicka, region przemysłowy
Położenie administracyjne	Gmina Pszczyna, Powiat pszczyński
Powierzchnia (ha)	70,94

*podano dla jednostki dominującej

2 CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU

Krajobraz priorytetowy - miejscowości z zachowanym układem historycznym, obejmujący założenie urbanistyczne starego miasta w Pszczynie z zachowanym tradycyjnym, średniowiecznym układem przestrzennym. Przecinające się pod kątem prostym ulice dzielą obszar na bloki w układzie szachownicowym, a całość zamknięta jest w owalnym układzie dawnych obwarowań. Centrum stanowi rozległy rynek, jeden z największych w południowej Polsce. Otaczają go kamienice z XVIII i XIX wieku. Granice średniowiecznego układu przestrzennego określają ulice Warowna, Piwowarska i Basztowa. Stare Miasto powiązane genetycznie i funkcjonalnie z założeniem pałacowym pałacowym (w sąsiedniej jednostce). W południowej części jednostki zabudowa mieszkaniowo-usługowa częściowo o charakterze współczesnym.

Krajobraz wskazany jako priorytetowy w wyniku:

- zastosowania algorytmu w zakresie kryterium unikatowości ze względu na występowanie obiektu hotelowego z oficyną z 1880 r., o wyróżniającej się architekturze (obecnie kamienica);
- oceny eksperckiej z kryterium ważności ze względu na bardzo dobrze zachowany historyczny układ urbanistyczny z przewagą zabudowy historycznej oraz nagromadzenie obiektów zabytkowych. Krajobraz przedstawia zadowalający stan techniczny widocznych elementów historycznej zabudowy; niezaburzony małomiasteczkowy charakter współczesnej zabudowy mieszkaniowej, w obrębie starego miasta pasujące do charakteru krajobrazu obiekty małej architektury, brak obiektów wprowadzających znaczącą dysharmonię w układzie przestrzennym i fizjonomii jednostki.

3 WALORY KRAJOBRAZOWE

Walory przyrodnicze

Brak szczególnych walorów przyrodniczych. W południowej części jednostki kilka pomników przyrody (dęby szypułkowe).

Walory kulturowe

Najcenniejsze walory kulturowe związane są ze starym miastem i zabytkowym układem urbanistycznym w granicach ulic: Żorskiej, Katowickiej, Sznelowiec, Kopernika do ulicy Bielskiej i wokół parku pałacowego objętym ochroną konserwatorską - wpis do rejestru zabytków. Stanowi przykład dobrze zachowanego, założonego w miejscu wcześniejszej osady targowej w 2 poł. XIII w. układu urbanistycznego, wytyczonego w formie szachownicy wpisanej w owalny rzut, ograniczonego odnogami rzecznyymi i pasem umocnień obronnych. Bardzo liczne zabytkowe jedno i dwupiętrowe kamienice mieszczańskie i czynszowe wzniesione w 2 poł. XVIII oraz w XIX w., a także proste, parterowe budynki mieszkalne (kilkadziesiąt obiektów). Przy rynku - zabytkowy kościół parafialny i kościół ewangelicki. Do cennych obiektów należą także znajdujące się poza zabytkowym układem urbanistycznym - reprezentatywny budynek zarządu dóbr książęcych (paleja) oraz rządcówka i liczne wille. Układ urbanistyczny posiada wartość historyczną o dużym znaczeniu dla kultury polskiej i kultury europejskiej.

Fizjonomia krajobrazu

Zwarta zabudowa śródmiejska z zachowanym wnętrzem urbanistycznym prostokątnego rynku jako głównym elementem kompozycyjnym. Zachował się gabaryt i charakter zabudowy. Punktowo rozmieszczone dwupiętrowe kamienice czynszowe o bogatym detalu architektonicznym tworzą siatkę dominant w przestrzeni. W okolicach rynku, dominanty stanowią także wieże kościołów, widoczne z rynku (przedpole ekspozycji) oraz parku (sąsiednia jednostka). Dominantę stanowi także wieża wodna, widoczna za pałacem od strony parku. Zwarta zabudowa uniemożliwia daleką ekspozycję czynna i bierną. Przez obszar przebiega żółty, turystyczny Szlak Zabytków Ziemi Pszczyńskiej im. Witolda Jakubowskiego.

4 DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

ZDJĘCIE NR 1

Widok na zabytkowy układ urbanistyczny – rynek wraz z zabytkowymi kamienicami – charakterystyczne dla krajobrazu małomiasteczkowego Pszczyny (fot. Jakub Botwina)

ZDJĘCIE NR 2

Północna pierzeja rynku wraz z zabytkowymi kamienicami charakterystycznymi dla krajobrazu małomiasteczkowego Pszczyny (fot. Jakub Botwina)

ZDJĘCIE NR 3

Brama wjazdowa i pałac oraz oficyna – obiekty zabytkowe widoczne z rynku Pszczyny (fot. Jakub Botwina)

ZDJĘCIE NR 4

Widok z rynku na zabytkowy kościół – dominanta wraz z przedpole widokowym (fot. Jakub Botwina)

ZDJĘCIE NR 5

Ul. Piastowska – jedna z ulic zabytkowego układu urbanistycznego Pszczyny – widok w kierunku rynku (fot. Jakub Botwina)

5 DOKUMENTACJA KARTOGRAFICZNA

POŁOŻENIE KRAJOBRAZU PRIORYTETOWEGO

